

บทบาทของ“วัด ” ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถ ที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

Role of “Temple” in Promoting the elderly independent and valuable life to family and society

Received:	July	24, 2018
Revised:	April	10, 2019
Accepted:	April	11, 2019

อุบลวรรณ ภาวานันท์ (Ubolwanna Pavakanun)*

เฟือน กิตติโสภโณ (Phuen Kitisophonoh)**

วิวัฒน์ หามนตรี (Wiwat Hamontri)***

เดชา กัปโก (Decha KappKo)****

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและปัจจัยที่วัด (ไร่เชิง) ใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม รวมทั้งศึกษาการรับรู้และความต้องการของผู้สูงอายุชุมชนไร่เชิง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 55 รูป/คน คือ สงฆ์ระดับบริหาร 2 รูป สงฆ์ระดับปฏิบัติการณ์ 8 รูป และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการณ์ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องของวัดไร่เชิง 11 คน รวมทั้งผู้สูงอายุชุมชนวัดไร่เชิง 35 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ แหล่งเอกสาร แหล่งกลุ่มผู้ให้ (สงฆ์ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง) และแหล่งกลุ่มผู้รับ(ผู้สูงอายุชุมชนไร่เชิง) มีลักษณะสอดคล้องกันคือ บทบาทที่วัดไร่เชิงใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมนั้น ใช้ตามภารกิจพ.ร.บ.สงฆ์ คือ บทบาทงานปกครอง งานศาสนาศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานเผยแผ่ศาสนา งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้กิจกรรมตามบทบาทเหล่านี้เป็นการดำเนินงาน ส่วนปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการเป็นของวัดไร่เชิงได้แก่ งบประมาณและทุนอุดหนุนต่างๆ พาหนะสถานที่ อุปกรณ์ทั้งหลาย และทรัพยากรมนุษย์ของวัดไร่เชิง โดยมีความร่วมมือบางส่วนของภาคีเครือข่ายทั้ง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(Assistant Professor Dr., School of Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, ubolwanna@gmail.com, 0949866641

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., พระมหา ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(Assistant Professor Dr., Phramaha, School of Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, phuen_kitti@hotmail.com , 0818464409

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬา, ลงกรณราชวิทยาลัย

(Associate Professor Dr., School of Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, gomiyuti@gmail.com 0817569931

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(Assistant Professor Dr., School of Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, dekuppako@yahoo.com, 0354320077

ภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือกิจกรรมพัฒนาสังคมและสาธารณสุข ส่วนความต้องการของผู้สูงอายุชุมชนวัดไร่ขิงเน้นในเรื่อง การมีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเอง ความมั่นคงในรายได้ และการมีสัมพันธภาพกับครอบครัวและบุคคลในชุมชน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ วัด บทบาท การดำเนินชีวิตแบบอิสระ ความสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

Abstract

The aims are to study the role of “Temple” in promoting the elderly independent and valuable life to family and society, including the perception and needs of the elderly. 55 key informants are 2 administrative monks, 8 staff monks, 11 employee and related persons in Wat Rai Khing, Including 34 elderly people in Rai Khing community. Research tool is an structured open-ended interview questionnaire. The research found the consensus data from three sources: the related document source, the service-provider source as monks, officials, and related persons at Wat Rai Khing, and the recipient source as elderly people in Rai Khing community. These three sources provide information in a consistent manner that Wat Rai Khing uses the role of encouraging the elderly to live independently and to provide value to the family and society as following: The role on sangha administration, the role of religious education, the role of educational succor, the role on the Buddhism propagation, the role on the public assistant management, and the role on the public aids. All Activities are created to operate according to these mentioned roles. The factors used to process the activities are mostly come from Wat Rai Khing such as funds and grants, vehicles, facilities and equipments. and human resources/staff of Wat Rai Khing. There are also some supports from the partnerships with both public and private networks. The needs of the elderly in the Wat Rai Khing community focus on the income to earn themselves. The stability of the income, and the social relationships with their families and other people in the community.

Keywords: Elderly, Temple, Role, Having independently life of living, Being valuable life to family and society

บทนำ

ในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก “วัด”จะเป็นแหล่งความรู้ในการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เป็นศูนย์กลางความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางชุมชนเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆที่สร้างความสามัคคีหรือวัฒนธรรมอันดีในการอยู่ร่วมกัน หรือกรณีเหตุฉุกเฉิน หรือสถานการณ์ทางการเมือง หรือเพื่อการพัฒนาสังคมและมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี “การไปวัด” จึงเป็นเรื่องปกติของพุทธศาสนิกชน ในปัจจุบันวัดต่างๆได้ตื่นตัวด้วยสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการปรับพัฒนาวิธีการให้ความรู้ทางศาสนาและกิจกรรมต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกต่อชุมชน สังคม และประชาชนให้สอดคล้องและเหมาะสมมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมไทยที่ต้องเตรียมตัวเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น โดยที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ องค์การสหประชาชาติในพ.ศ.2525 ได้กำหนดมาตรฐานว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปให้เรียกว่า “ผู้สูงอายุ” และถ้าประเทศใดมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วน 10% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเกิน 7% ของประชากรทั้งหมดให้ถือว่าเป็นประเทศเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่อมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็น 20% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็น 14% (งานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุไทย, 2545, น.45) ประเทศไทยนั้นจากข้อมูลของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556, น. 25) พบว่า ความก้าวหน้าด้านการแพทย์และสาธารณสุขทำให้อัตราการตายน้อยลง ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น จากการประมาณประชากรของสำนักงานคณะ กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติชี้ว่าอีก 5 ปีข้างหน้าในพ.ศ.2566 ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นเป็น 21 % ของประชากรทั้งหมด นั่นคือ ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Age Society) และอีกเพียง 15 ปี ในปีพ.ศ. 2576 ผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีถึงหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมด เพราะประชากรวัยเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีจะลดลงเหลือเพียง 14% ของประชากรทั้งหมดซึ่งทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงวัยสุดยอด”

ด้วยเหตุข้างต้นโครงสร้างสังคมไทยโดยรวมจะเปลี่ยนตามอายุประชากรที่มีผู้สูงวัยมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นั่นคือ ค่าใช้จ่ายทั้งของรัฐและครอบครัวในเรื่องสวัสดิการและสุขภาพอนามัยจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ในขณะที่รายรับจะคงที่หรือลดลง (Department of Economic and Social Affairs, 2007, p. 68-70) เนื่องจากจำนวนผู้อยู่ในวัยทำงานลดลง แต่มีจำนวนมากขึ้นของผู้เกษียณการทำงานที่สภาพร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการดำรงตนได้อย่างอิสระเกิดการผกผันเปลี่ยนแปลงลดลงไปตามวัยที่สูงขึ้น ต้องการการดูแลและช่วยเหลือจากสังคม เช่น จากรายงานการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉ.2 พ.ศ..2545-2565 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ระยะที่ 2 พ.ศ. 2550-2554 โดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ 2551, น. 23-32) พบว่า ประชากรไทยมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพเพียง 34.2% จากเป้าหมาย 50% และมีอัตราการย่อยละของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง อาทิ มะเร็ง 7.31 ความดันโลหิตสูง 3.13 เบาหวาน 5.7 หัวใจ 6.4 อัมพาต 5.6 อัมพฤกษ์ 6.1 หลอดเลือดสมองตีบ 5.25 เป็นต้น นอกจากนี้ความเสื่อมทางกายแล้ว การลดคุณค่าและบทบาทจากการทำงานหลักที่ตนมีทักษะหรือเชี่ยวชาญลงก็ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองลดลง โดยเฉพาะเมื่อมีผลต่อสถานะทางการเงินที่ไม่เพียงพอ ต้องพึ่งพิงผู้อื่น

ก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ดังนั้นผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลทั้งจากครอบครัว และสังคมเพื่อให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่เป็นภาระของสังคม เรื่องการสูงวัยนี้จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนที่รัฐ จะต้องกำหนดนโยบายรองรับสังคมที่มีการสูงวัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ต้องมีแผนรับมือ ดูแลเรื่องต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั่วถึง ซึ่งจะต้องใช้การร่วมมือจากภาคีเครือข่ายและสถาบันทางสังคมทั้งหลายเช่น วัด เป็นต้น (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ. 2555, น. 59)

“วัด” ถือเป็นสถาบันทางสังคมและองค์การชุมชนภายนอกที่เป็นองค์กรแรกที่ใกล้ชิดที่สุดกับผู้สูงอายุ ซึ่งคุ้นเคยมาตั้งแต่วัยเด็กที่มีการใช้ชีวิตนอกรับบ้านกับวัดในหลายกิจกรรม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึง กำหนดบทบาท มอบหมายภาระหน้าที่ให้กับวัด ดังในปฏิญญาผู้สูงอายุไทย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2556. น. 16-20) ในข้อ 7 ที่ว่ารัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและ แผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตาม เป้าหมาย ข้อ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยม ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูต่อกัน และเอื้ออาทรต่อกัน และตาม พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. 2546 ข้อ (2) การศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน ชีวิต และโดยเฉพาะสุขภาพตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 – 2564 จะมียุทธศาสตร์ที่ 3 กำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข ด้านระบบการคุ้มครองทางสังคมผู้สูงอายุ ให้บริการผ่านโครงการบัตรประกัน สุขภาพถ้วนหน้า ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและจัดสถานที่ให้เอื้อต่อผู้สูงอายุเช่น ห้องน้ำคนพิการ และผู้สูงอายุ มีสถานที่ออกกำลังกาย เป็นที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม หรือส่งเสริมอาชีพและสุขภาพ โดยมี การมอบโล่แก่วัดที่ส่งเสริมอาชีพ และโล่ส่งเสริมสุขภาพทุกจังหวัดทุกปี รวมทั้งยังมียุทธศาสตร์ชาติกับแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 ตามกรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ข้อ 3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพคน ที่สถาบันทางสังคมต้องมีส่วนช่วยเรื่อง (1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (2) การยกระดับ การศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง (3) ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ พึงประสงค์ (4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี (5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 120)

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้ คุณค่ากับครอบครัวและสังคมของ “วัด” ในจังหวัดนครปฐมที่เป็นนิเวศเชิงพุทธมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง ตามประวัติศาสตร์ มีศิลปวัฒนธรรมหลายสมัยเช่น พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ มีวัดที่มีชื่อเสียง พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศนิยมมาสักการะ มีสถาบันทางการศึกษาที่มีชื่อเสียงทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษา มีประชากรจำนวน 882,184 คนเป็นประชากรสูงอายุเกิน 60 ปีจำนวน 31,970 คน เป็นเพศชาย 14,110 คน เพศหญิง 17,860 คน ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น (สำนักงานสถิติจังหวัดนครปฐม, 2555, น. 35) เพราะนครปฐมเป็นเขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ เป็นเส้นทางผ่านลงสู่ภาคใต้และภาคตะวันตก และกำลัง พัฒนาจากเมืองเกษตรกรรมไปเป็นเมืองอุตสาหกรรมตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งจะเป็นตัวอย่างให้กับวัด ในจังหวัดที่กำลังพัฒนาในลักษณะเดียวกันนี้ โดยเฉพาะวัดในชุมชนใหญ่ ซึ่งจากการสุ่มอย่างง่ายวัดในชุมชนใหญ่ ของนครปฐมได้ “วัดไร่ขิง” เป็นตัวอย่างศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาถึงบทบาทของวัด(ไร่ขิง) และปัจจัยที่

ใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม รวมทั้งศึกษาถึงการรับรู้และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนวัดไร่ขิงในการดำเนินงานของวัดไร่ขิง

วิธีการศึกษา

1. วิเคราะห์เอกสารเพื่อรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลวิจัยใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่หนึ่งของการศึกษานำมาสร้างเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิด แล้วนำไปหาคุณภาพของเครื่องมือในความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาซึ่งได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางสาธารณสุข ๒ ท่าน ทางมนุษยศาสตร์ ๑ ท่าน และทางสังคมศาสตร์ ๒ ท่าน ได้ค่า IOC รวมของแบบสัมภาษณ์ = ๐.๙๙๙ หลังจากนั้นนำเครื่องมือทั้งหมดไปอบรมความรู้ความเข้าใจและวิธีใช้แบบสัมภาษณ์นี้ให้กับเจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องฝึกทดสอบเป็นรายคู่ และหาค่าความเชื่อมั่นในการเก็บข้อมูลของผู้สัมภาษณ์ (Inter-correlation) ได้ค่า ๐.๙๙ จึงสามารถลงเก็บข้อมูลได้

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิดในข้อ 1. โดยประชากรศึกษาคือกลุ่มผู้ให้ได้แก่ สงฆ์ระดับบริหาร สงฆ์รวมทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของวัดไร่ขิง ผู้ที่เกี่ยวข้อง (ภาคีเครือข่าย) และกลุ่มผู้รับได้แก่ ผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนวัดไร่ขิง ซึ่งทั้งหมดถูกสุ่มแบบบังเอิญคือ ผู้ที่อยู่วัด/ชุมชน ณ วันที่เก็บข้อมูล ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 55 รูป/คนคือ สงฆ์ระดับบริหาร 2 รูป สงฆ์ระดับปฏิบัติการ 8 รูป เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและผู้ที่เกี่ยวข้องของวัดไร่ขิง 11 คน รวมทั้งผู้สูงอายุชุมชนวัดไร่ขิง 34 คน

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า” ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ (๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล แล้วนำผลที่ได้มาจัดทำรายงานผลเพื่อนำเสนอต่อชุมชนมวลชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการศึกษา

ผลทั้งสามแหล่งคือ แหล่งเอกสาร แหล่งกลุ่มผู้ให้คือ สงฆ์ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องวัดไร่ขิง และแหล่งกลุ่มผู้รับคือ ผู้สูงอายุชุมชนวัดไร่ขิง ได้ให้ข้อมูลในบทบาทและปัจจัยที่วัดไร่ขิงใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมเป็นไปในลักษณะสอดคล้องกันและทิศทางเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. ผลพบว่าบทบาทที่วัดไร่ขิงใช้นั้นได้ดำเนินการไปตามภารกิจที่วัดถูกกำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และที่มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนา รวมทั้งที่หน่วยงานของรัฐกำหนดหรือขอความร่วมมือ โดยทางวัดไร่ขิงได้ประยุกต์ใช้กิจกรรมต่างๆในบทบาทดังกล่าวแล้วเน้นไปส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถที่มีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี ทำให้ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมได้ ซึ่งบทบาทและกิจกรรمدังกล่าวคือ

๑. บทบาทด้านงานปกครอง โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมการปกครอง เน้นการประชุมและการวางแผนสร้างกิจกรรมและงานต่างๆตามพรบ.คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕และที่มหาเถรสมาคมมีนโยบายรวมทั้งยุทธศาสตร์ของรัฐเพื่อการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัย มีสุขภาวะที่ดี มีสิทธิที่พึงมีพึงได้ ดำเนินชีวิตได้แบบอิสระตามอัตภาพที่เหมาะสม และสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

๒. บทบาทด้านงานศาสนาศึกษา โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมงานศาสนาศึกษา เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีการพัฒนาทางจิตใจและปัญญา ปรับตัวเข้ากับสังคมจะได้ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

๓. บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมการศึกษาสงเคราะห์ เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้มีการศึกษาทางสายสามัญหรือสายอาชีพเพิ่มขึ้น หรือได้เรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ สามารถดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

๔. บทบาทด้านงานเผยแผ่ศาสนา โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมการเผยแผ่ศาสนา เน้นการสร้างกิจกรรมและงานต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้รับรู้และเข้าใจในงานของพระพุทธศาสนาและทำตนเป็นพุทธมามกะที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่างและช่วยเผยแผ่หลักธรรมสู่บุคคลอื่นๆโดยสามารถนำแนวทางพระพุทธศาสนาไปดำเนินชีวิตในอย่างเป็นอิสระ พึ่งพาตนเองได้ และสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

๕. บทบาทด้านงานสาธารณูปการ โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมสาธารณูปการในวัด เน้นการวางแผนสร้างกิจกรรมและงานต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้รู้จักดูแลรักษาศาสนธรรมและศาสนสมบัติเพื่อยังประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังได้ สามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม ดำเนินชีวิตอย่างอิสระตามความพอใจของตน

กิจกรรมการบำรุงรักษาวัด เน้นกิจกรรมและงานต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้รับรู้ถึงการยอมรับเป็นสมาชิกของวัดและรู้จักดูแลรักษาวัดในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวัด สามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม ดำเนินชีวิตอย่างอิสระตามความสมรรถภาพของตน

กิจกรรมการอนุรักษ์และการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรม เน้นการสร้างกิจกรรมและงานต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร้ซึ่งได้รู้จักและมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์และการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถรับหน้าที่ถ่ายทอดสู่สังคมและครอบครัวสร้างคุณค่าให้กับตนเอง และดำเนินชีวิตได้ตามความถนัดและความพอใจต้องการของตน

๖. บทบาทด้านงานสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยใช้กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ เน้นการกิจกรรมและงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์สาธารณสุขที่พึงมีพึงได้ของผู้สูงอายุเพื่อการมีสุขภาวะที่ดี พึ่งพาตนเองได้ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้แบบอิสระและให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

กิจกรรมชุมชนบริการ เน้นกิจกรรมและงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริการให้ผู้สูงอายุชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามวัย พึ่งพาตนเองได้ สามารถดำเนินชีวิตได้แบบอิสระและให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

กิจกรรมด้านสวัสดิการ เน้นการกิจกรรมและงานต่างๆที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนไร่ชิงได้มีการคุณภาพชีวิตที่ดีตามสวัสดิการต่างๆของรัฐ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามวัย พึ่งพาตนเองได้ เพื่อผู้สูงอายุจะได้ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม

2. ดไร่ชิงใช้ปัจจัยที่ว มีดังนี้

2.1 งบประมาณและทุนอุดหนุนต่างๆของวัดไร่ชิงเช่น ทุนการศึกษา ทุนกิจกรรม ทุนจ้างงาน ทุนฝึกอบรม ทุนบริจาคจัดสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สถานพยาบาล เป็นต้น

2.2 พาหนะของวัดไร่ชิง ได้แก่ รถ รถตู้ รถบัสเล็ก เรือ เป็นต้น

2.3 สถานที่และอุปกรณ์ต่างๆของวัดไร่ชิง อาทิ อาคารปฏิบัติธรรม ห้องเรียนของวัด หนังสือและเอกสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาต่างๆ ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี ศูนย์ธรรมศึกษา โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์และออนไลน์ต่างๆ วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.4 ทรัพยากรมนุษย์ของวัดไร่ชิง อาทิ สงฆ์ เณร แม่ชี บุคลากรเจ้าหน้าที่ของวัดไร่ชิง และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจิตอาสาต่างๆ

2.5 ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเช่น กระทรวงสาธารณสุข เทศบาล รพ..สต. กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชนและที่เกี่ยวกับการศึกษาเช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โรงเรียนในสังกัดของวัดไร่ชิง โรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เป็นต้น

3. ความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนวัดไร่ชิงในการดำเนินงานของวัดไร่ชิงเพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมเน้นใน 3 ประเด็นคือ

3.1 ทั้งประจำและบางเวลาตามสภาพที่เอื้ออำนวย หรือขยายตลาดงานการมีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเอง เช่น การที่ทางวัดไร่ชิงสร้างงานในวัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนและอาชีพให้กับผู้สูงอายุให้มากขึ้นเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น

3.2 ความมั่นคงในรายได้เช่น ต้องการให้ทางวัดสร้างระบบเงินฝากเพื่อถักถอม และรักษากิจกรรมต่างๆที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้ยั่งยืนและต่อเนื่องไป เพราะเป็นการทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่พึ่งพา และช่วยให้ชีวิตมีคุณค่าและมีทางของตนเอง

3.3 สัมพันธภาพกับครอบครัวและบุคคลในชุมชน คือ ต้องการให้ทางวัดสร้างกิจกรรมทางธรรมให้ลูกหลานหรือเด็กรุ่นหลังหรือผู้สูงวัยด้วยกันเองมาร่วมสังคัมหรือทำกิจกรรมด้วยกัน รวมทั้งพระสงฆ์ในวัดไร่ชิงสูงอายุที่เพิ่มขึ้นมาจากเดิมในแต่ละปีด้วย

อภิปรายผล

ผลพบว่า บทบาทที่วัดไรซิงใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมนั้นได้ *ประยุกต์ทำไปตามหน้าที่ที่ต้องกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535* ซึ่งสามารถสรุปอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทงานปกครอง บทบาทนี้ทุกวัดต้องมีการประชุมวางแผนในการปฏิบัติศาสนกิจ เผยแผ่หลักธรรม พัฒนาวัด ยึดหลักธรรมมาภิบาล ปกครองดูแลให้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดให้อยู่ในระเบียบวินัยของสงฆ์ มีหน้าที่ประจำคือ *ต้องทำกิจกรรมทางศาสนาทั้งต่อตนเองและต่อพุทธศาสนิกชนที่มาที่วัด วางแผนงานในการจัดการวัดและดำเนินการช่วยเหลือสังคมตามภารกิจที่รับผิดชอบทั้งในฐานะเป็นองค์กรศาสนาและสถาบันทางสังคม* ซึ่งผลชี้ว่า วัดมีการประชุมวางแผนสร้างกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุทุกเดือนเช่น การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม จัดทำที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยเหลือในประเด็นต่างๆของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับวัด และพัฒนาคุณภาพทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ของวัดให้มีความรู้ความสามารถในงานผู้สูงอายุเช่น ให้นำทุนศึกษาเรียนต่อสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุต่างๆ

2. บทบาทงานศาสนศึกษา ผลพบว่า มีการใช้ *กิจกรรมศาสนบริการ* ในการส่งเสริมให้จัดตั้งหน่วยพุทธมามกะที่มีผู้สูงอายุมาทำหน้าที่ต่างๆ สอนธรรมศึกษาแก่ผู้สูงอายุ มีเทศนาธรรม สวดมนต์ประจำแก่ผู้สูงอายุ เช่น ในวันพระตลอดวัน สวดมนต์แปลทุกเช้ามีวันอาทิตย์ โดยผู้สูงอายุสามารถซักถามและแนะนำหัวข้อธรรมะที่สนใจอยากฟัง ซึ่งเป็นการสร้างสุขภาวะทางใจ การเทศน์จะเน้นการบรรยายให้ตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง การลดทิฐิเพื่อการปรับตัวให้เข้าคนในครอบครัว หรือเพื่อนร่วมวัยคนอื่นๆ ซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทำให้เกิดความสุขมวลรวมของสังคม และยังให้ผู้สูงอายุได้ศึกษาพระธรรมด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้ผู้สูงอายุมานอนค้างที่วัดเพื่อเรียนรู้การช่วยเหลือ ดูแลตนเองและการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งคนในวัยเดียวกันและวัยอื่นๆ

3. บทบาทงานศึกษาสงเคราะห์ ผลชี้ว่า มีการให้การศึกษาศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุด้วยทุนการเรียน อบรมอาชีพฟรี และความรู้ตามสมัยที่พัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิต สามารถสร้างรายได้ทำให้มีเพื่อนร่วมกลุ่มอาชีพ และสามารถเข้าอบรมในครั้งอื่นๆหรือความรู้อื่นๆได้ตามใจชอบ และยังมีทุนให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือในสาขาที่สนใจหรือธรรมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถมาเป็นครูผู้ช่วยสอนหรือเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนหรือศูนย์ศึกษาของวัดได้

4. บทบาทงานเผยแผ่ศาสนาธรรม ผลพบว่า มีการจัดกิจกรรมศาสนพิธีแก่ผู้สูงอายุให้ราคาประหยัดและเรียบง่าย เผยแพร่ธรรมะทางสื่อสิ่งพิมพ์ของวัดไรซิงและชุมชน มีการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมทางพุทธศิลป์ โบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้สูงอายุและให้ผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรหรือเป็นเจ้าหน้าที่ จัดนิทรรศการผู้สูงอายุ จัดให้พระภิกษุ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไปเยี่ยมบ้านและเผยแผ่ธรรมะและข่าวสารต่างๆที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุในชุมชนประจำ เพื่อให้เกิดกำลังใจ ไม่ว่าจะแห้ว ให้คำแนะนำการใช้ชีวิตต่างๆ ให้นำกินน้ำใช้และสาธารณูปโภคที่จำเป็นเช่น ทราวยกันยุง ข่าวสาร ถูยุงชีพแก่ผู้สูงอายุที่ยากไร้ขัดสน หรือผู้สูงอายุที่ติดเตียง หรือติดบ้าน หรือเป็นอัมพฤกษ์ หรืออยู่คนเดียว บางครั้งร่วมไปกับหน่วยงานรัฐ หรือที่มุมผู้ป่วยสูงวัยที่รพ.ไรซิง

5. **บทบาทงานสาธารณูปการ วัดไร่ขิง** (สารานุกรมวิกิพีเดีย, online, 2560) นั้นมีชื่อเสียงด้วยหลวงพ่อวัดไร่ขิงพระประธานที่เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยา มีประชาชนนับถือและเลื่อมใสศรัทธาอย่างมากพากันมากราบไหว้จากทั่วสารทิศทุกวันไม่ขาดสาย บันดาลให้เกิดผลานิสงส์เป็นลางสังเกตรวมมหาศาล สามารถอำนวยความสะดวกในการสร้างการศึกษาสงเคราะห์ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์และอื่น ๆ มากมาย โดยมีพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ปัญญา อินทปญโญ (พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร, 2550, บทคัดย่อ) อดีตเจ้าอาวาส (มรณภาพ) ที่ **สร้างคุณูปการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติไว้มาก** ทำให้มีส่วนราชการเข้ามาอยู่ในความอุปถัมภ์ของหลวงพ่อและวัดไร่ขิง อาทิ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ โรงพยาบาลสามพราน สมาคมชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบลไร่ขิง ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี กองกำกับการวิทยากรเขต 15 สถานีตำรวจภูธรตำบลโพธิ์แก้ว โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนวัดไร่ขิง(สุนทรอุทิศ) วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม สถาบันผู้บริหารการศึกษา ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสามพราน ไปรษณีย์วัดไร่ขิง ผลการวิจัยนี้พบว่า ในปัจจุบัน **พระเทพศาสนาภิบาล เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ได้สืบสานปณิธานขยายงานออกไปทั้งทางโลกและทางธรรม** อาทิ “วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” (ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยสงฆ์, 2007) มีการให้สถานที่ของวัดเป็นศูนย์รวมในการชุมนุมของผู้สูงอายุเพื่อการทำกิจกรรมต่างๆและในโอกาสต่างๆ รวมทั้งจัดตั้งอาคารชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายพัฒนาสุขภาพที่ดี มีสังคมของตนเอง และมีการให้บริการผู้สูงอายุในวัดเช่น การเลี้ยงอาหาร การจัดที่ฝึกปฏิบัติธรรม ที่พักอาศัยตักเพื่อผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้การอยู่ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงใคร และสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนวัยเดียวกัน มีสัมพันธ์ภาพเป็นกลุ่ม จะได้อบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว ว้าเหวในสังคม รวมทั้งมีที่เก็บพัสดุภัณฑ์ มีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สำหรับผู้สูงอายุ จัดให้มีศูนย์อบรมศีลธรรม จริยธรรม ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมสาธารณสุขภาวะจิตมูลฐานเพื่ออบรมจิตใจให้มีคุณธรรมแก่ผู้สูงอายุ มีการให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น จัดการสิ่งแวดล้อมให้ดี เป็นที่เลื่อมใสแก่พุทธศาสนิกชนที่มาที่วัด ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุได้สร้างคุณค่าให้ตนเอง มีความสนุกได้ทำงานร่วมกับเพื่อนใหม่ในสังคมซึ่งมีหลากหลายอายุที่มาเป็นจิตอาสาหรือบางครั้งก็ครอบครัวตนเอง และให้ผู้สูงอายุร่วมจัดธรรมศาลา เปิดบริการทุกวันพระและวันอาทิตย์เพื่อฟังธรรมสวดมนต์ รักษาศีล สร้างสมาธิ เพื่อให้มีแนวความคิดในการดำรงตนให้เป็นคนดีมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ไม่ทิ้งชีวิตรอความตายไปวันๆ และทำให้มีเพื่อน มีชีวิตที่มีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของสังคมและครอบครัว สร้างและพัฒนาสุขภาพมวลรวมและคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ด้วยกิจกรรมและบทบาทนี้ของวัดไร่ขิงทำให้เกิดความเลื่อมใสและดึงดูดใจแก่พุทธศาสนิกชนอย่างมาก

6. **บทบาทสาธารณสงเคราะห์** ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้กิจกรรมจัดหน่วยและให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุที่มีทุกข์ มีการจัดฅาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยเฉพาะที่มีรายได้น้อย รวมทั้งมีโรงศพให้ฟรี มีกิจกรรมช่วยความยากจนผู้สูงอายุ โดยการสร้างงานในวัดทั้งระยะสั้น และระยะยาวพร้อมสวัสดิการทางสุขภาพและสังคม เป็นการสร้างระบบบริการทางอาชีพและสร้างเครือข่ายเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุ มีหน่วยกระจายข่าวให้ความรู้ใหม่ๆ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวหรือข้อมูลใหม่ๆแก่ชุมชนและผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อด้วยการอ่านหนังสือ ดูทีวี ดูข่าว กับเพื่อนผู้สูงอายุที่เข้ากันได้ และให้ผู้มีจิตอาสาบางครั้งเป็นลูกหลานที่ติดตามมาอ่านหนังสือให้ฟัง หรือบางครั้งมีผู้รู้มาเล่า

เรื่องให้ฟังซึ่งบางที่เป็นผู้สูงอายุด้วยตัวเอง มีระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้ มีหน่วยการออมให้กับบุคลากรในวัด มีการจัดกิจกรรมศึกษาออกสถานที่ พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อน และเปลี่ยนบรรยากาศ และพาเดินสายทำบุญตามต่างจังหวัด เพื่อเปิดโลกทัศน์ มีการลงทะเบียนผู้สูงอายุทุกเดือนเพื่อทำให้ตรวจสอบจำนวนและสภาพของผู้สูงอายุในชุมชน และร่วมมือกับหน่วยราชการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุข สถานีอนามัย สหกรณ์ฯ ให้ความรู้ผู้สูงวัยทางการแพทย์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น การรักษาสุขภาพอนามัย ความรู้ทางโภชนาการ จัดนิทรรศการสุขภาพ อาหารและการกิน ตรวจสอบสุขภาพประจำ 3 เดือน จัดตลาดขายอาหารอนามัยพร้อมโภชนาการแนะนำอาหาร มีกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ด้วยการให้ข้อมูลทั้งเป็นเอกสาร การประชุม การจัดรายการทางสื่อชุมชน ให้การปรึกษาแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในเรื่องนี้ และสนับสนุนให้ชุมชนสร้างระบบการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ติดเตียง พิกการ หรือยากไร้ในชุมชน รวมทั้งสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการของรัฐและสวัสดิการต่างๆ โดยเฉพาะด้านสาธารณสุข ด้วยการสนับสนุนร่วมมือกับหน่วยราชการจัดตั้งโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ โรงพยาบาลสามพราน ที่เน้นการบริการเพื่อผู้สูงอายุ มีหน่วยให้บริการพิเศษให้แก่ผู้สูงอายุชุมชนไร่จึง และผู้สูงอายุชุมชนทั่วไป มีการร่วมมือกับหน่วยราชการออกตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุติดเตียง พร้อมนำของอุปโภคและบริโภคไปให้เพื่อลดค่าใช้จ่ายและช่วยเหลือครอบครัว โดยแจกถุงยังชีพให้ทุกเดือน รวมทั้งแนะนำการรักษาสุขภาพอนามัยแก่ครอบครัวเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้อง ซึ่งมีบางพื้นที่ต้องไปด้วยทางน้ำเท่านั้น มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ รวมทั้งลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยมีการนัดประชุมกันทุกเดือนของวัด ผู้สูงอายุ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผนจัดกิจกรรมการสนทนาการต่างๆ และทานอาหารร่วมกัน แจกของจำเป็นแก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นโรคซึมเศร้า ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ขาดการดูแล ได้พบปะบุคคลอื่นๆ สร้างกลุ่มเพื่อนและได้ข้อมูลใหม่ๆ ในวิถีการดำรงตนให้มีคุณค่าและเป็นอิสระ มีการตรวจสอบสุขภาพทุกครั้งที่มีการประชุม รวมทั้งบริการต่างๆ เช่น ตัดผม นวด คลายเส้น ซึ่งมีผู้สูงอายุมาครั้งละเป็นจำนวนมากจึงมีหน่วยงานเครือข่ายต่างๆ มาร่วมแยกกันเป็นหน่วยย่อยๆ เพื่อการบริการให้ทั่วถึง

2) ปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคม ผลพบว่าปัจจัยที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นของวัดไร่จึงดังนี้คือ

2.1 งบประมาณและทุนอุดหนุนต่างๆของวัดไร่จึง และเงินบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา รวมทั้งเงินช่วยเหลือของรัฐตามสิทธิที่พึงได้ เงินสนับสนุนบางส่วนจากภาคเอกชนที่สนใจ

2.2 สถานที่และอุปกรณ์ต่างๆของวัดไร่จึงทั้งของอุปโภค บริโภคในพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาทั้งหลาย ยานพาหนะทั้งทางน้ำและทางบก วัดถุมนงคล สื่อประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (ไร่จึงนิวส์) เพลงเพชบุ๊ควัดไร่จึง โทรทัศน์ วิทยุชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์และออนไลน์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์และสื่อต่างๆ บางส่วนมีการสนับสนุนของภาคีเครือข่ายของรัฐและเอกชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.3 ทรัพยากรมนุษย์ มี 2 กลุ่มคือ

2.3.1 ทรัพยากรมนุษย์ของวัดไร่ขิงอาทิ สงฆ์ สามเณร แม่ชี บุคลากรที่เกี่ยวข้อง/เจ้าหน้าที่ของวัดไร่ขิง รวมทั้งจิตอาสาหรืออาจารย์ที่เชี่ยวชาญที่เป็นผู้สูงอายุมาเป็นผู้ช่วยให้ความรู้ ในการจัดการ ดูแล และดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ

2.3.2 ทรัพยากรมนุษย์ของภาคีเครือข่ายต่างๆ เช่น เทศบาล กองทุนบทบาทสตรี กระทรวงสาธารณสุข รพ.สต. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน จิตอาสา เจ้าหน้าที่กู้ภัยหรืออาสาสมัคร และความร่วมมือของพื้นที่ที่ไปเยี่ยมชม เช่น อบต. การท่องเที่ยวส่วนท้องถิ่น วัดในพื้นที่นั้นๆ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ โรงพยาบาลสามพราน และที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โรงเรียนในสังกัดของวัดไร่ขิง โรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวาราวดี

3) **ความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนวัดไร่ขิง** ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการ เน้นใน 3 ประเด็นคือ 1. การมีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเอง 2. ความมั่นคงในรายได้ 3.สัมพันธ์ภาพกับครอบครัวและบุคคลในชุมชน ผลนี้แสดงให้เห็นว่าความต้องการของผู้สูงอายุนั้นเป็นไปตามแรงจูงใจขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่อธิบายตามแนวทฤษฎี E.R.G. (Existence Relatedness Growth) ของ Alderfer (สมัยศ นาวิการ, 2540, หน้า 307 – 310) ที่ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์มี 3 ระดับ คือ 1.ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ 2. ความต้องการความสัมพันธ์ และ 3. ความต้องการเจริญเติบโต

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเหล่านี้เพื่อวัดไร่ขิงจะได้แนวทางในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นแนวทางแก่วัดอื่นๆที่กำลังหาแนวการดำเนินงานเรื่องผู้สูงอายุอยู่ในขณะนี้คือ

5.3.1 เชนนโยบาย

5.3.1.1 ควรมีแผนการจ้างงานล่วงหน้าตามการเพิ่มขึ้นและลดลงของผู้สูงวัยในชุมชนและที่ทำงานในวัดเพื่อการเตรียมพร้อมของผู้สูงวัยและวัด ซึ่งจะสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางจิตของผู้สูงอายุไทยด้วยเพราะมีการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานนั้นจะมีภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่มีการทำงาน(วิชาญ ชูรัตน์ และคณะ 2555 ,หน้า8 7)

5.3.1.2 ควรมีแผนประจำปีในการไปดูงานหรือทัศนศึกษานอกสถานที่ของวัดหรือที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆเช่น เทศบาล โรงพยาบาล เป็นต้นเพื่อที่ตัวผู้สูงอายุและครอบครัวจะได้วางแผนเตรียมตัวได้ดี เพราะการได้ไปดูงานนอกสถานที่ทำให้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ หรือพักผ่อนหย่อนใจ หรือเรียนรู้สมาชิกกันเองภายในชมรมหรือครอบครัว ทั้งนี้ผู้สูงอายุยังมีความต้องการทางสังคม และสามารถเข้าร่วมสังคมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5.3.1.3 ควรมีแผนการช่วยเหลืองบประมาณแก่พระนักพัฒนารุ่นใหม่ๆ รวมทั้งมีที่เลี้ยงในการคิดและวางแผนทำกิจกรรมยังเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ชาวบ้านตามไม่ทันทำให้เกิดปัญหาในความเข้าใจและการบริหารจัดการ

5.3.2 เจริญปฏิบัติกร

5.3.2.1 ควรจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชมรมหรือที่วัดให้เหมาะและแยกตามสภาพกลุ่มผู้สูงวัย และมีจิตอาสาซึ่งอาจเป็นผู้สูงวัยกันเองช่วยเหลือเป็นเพื่อน เพราะผู้สูงอายุบางท่านแม้จะมีอุปสรรคด้านสุขภาพหรือไม่แข็งแรงเต็มที่แต่ก็ยังต้องการร่วมกิจกรรมเพื่อความยอมรับจากสังคมภายนอก สร้างคุณค่า และความภาคภูมิใจให้ตัวเอง เป็นการสร้างสุขภาวะด้านจิตใจ และการทำกิจกรรมเป็นการรวมตัวของบุคคลหลายคนย่อมมีความเห็นที่ไม่ตรงกันเป็นธรรมดา ควรมีผู้สูงอายุที่มีวุฒิภาวะที่ใช้เหตุผลและผลในการตัดสินใจมาเป็นผู้ร่วมในการสื่อสาร ซึ่งบางครั้งการจัดกิจกรรมนอกสถานที่อาจไม่สามารถตอบโจทย์ของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ แต่ก็ควรให้กลุ่มผู้สูงวัยลงความเห็นร่วมกัน

5.3.2.2 ควรมีการทำความเข้าใจกับพระสงฆ์หรือทางวัด ที่เน้นความสำคัญทางจิตใจเป็นลำดับแรกของปัญหา จนบางครั้งไม่มองปัญหาสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ของสภาวะทางร่างกายหรือสุขภาพที่สามารถมีอิทธิพลต่อใจได้

5.3.3 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.3.1 ควรศึกษากับวัดในรูปแบบต่างๆของเงินทุนและความร่วมมือของเครือข่ายแต่ก็ยังมีกิจกรรมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในประเด็นเหล่านี้ เพื่อจะได้ตัวอย่างในการพัฒนาผู้สูงวัยให้มีประสิทธิภาพได้ในสภาพการณ์ต่างๆที่แตกต่างกันออกไป

5.3.3.2 ควรมีการวิจัยถึงรูปแบบของอัตลักษณ์ใหม่ที่ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อดำรงตนให้มีคุณค่า มีคุณภาพชีวิตที่ดี ถึงแม้การใช้ชีวิตหรือการทำกิจกรรมในสังคมจะลดลง

5.3.3.3 ควรมีการวิจัยถึงหลักธรรมทางศาสนาที่สงฆ์นำมาเชื่อมโยงประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทางสังคม เพื่อช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตแบบอิสระและสามารถที่จะให้คุณค่ากับครอบครัวและสังคมว่ามีอะไรบ้าง ได้ผลอย่างไรบ้าง และใช้ในรูปแบบใดบ้าง ซึ่งจะก่อให้เกิดการขยายผลไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วย

References

- Amonwiwat, S. (1999) , kānphatthana kān rianrū tām nāo phut sāt thaksa krabuānkān phachōensathānakān. nonthaburī : rōngphim Mahāwitthayālai Sukhōthaitthammāthirāt
- Chindasawat. N, (2015) , kān pokkhrōng khana song nai prathēt Thai kōranī suksā : mahā thēn samākhom , sān niphon rat sāttra mahābandit (kānbōrihān čhatkān sathārana) sākha wīchākān bōrihān čhatkān sathārana samrap nakbōrihān khana ratthasāt mahāwitthayālai Thammasāt pīkānsuksā sōngphanhārōjhāsippēt
- Churat, W., Sawængd, Y. , Arunraksombat, S. , (2012) , patchai thī mī 'itthiphon tō phāwa siāng kānmī panhā sukkhaphap čhit khōng phū sūng'āyu Thai , wārasān prachakōn pī thī sām chabap thī sōng dūan Mīnākhom sōngphanhārōjhāsiphā
- Department of Economic and Social Affairs. (2007), *World Population Aging* , Population Division. United Nations. New York, 67-84
- Karasek & Theorell, (1990), *Healthy Work: stress, productivity, and the reconstruction of working life*. USA.: Basic Books, 152-146
- Kowitho, P. læ Unaromlœt, T. , (2010) , kānsuksā khwāmkhātwang khōng phutthasāsanikkachon thī mī tō botbatkān patibat sāsanakit khōng phra song nai čhangwat Nakhōn Pathom , wārasān sinpāk suksāsāt wīchāi pī thī nung chabap thī sōng Makarākhom - Mithunāyon sōngphanhārōjhāsipsām
- Krom kitchakan phū sūng'āyu , (2013) . phraratchabanyat phū sūng'āyu Phō.Sō. 2556. Phim khrang thī 4. Krung Thēp... : krasuāng kān phatthana sangkhom læ khwāmmankhong khōng manut
- Luangphowatraikhing sutyoṭ tamnān " phralōj nam . sām k.p. sōngphanpēt [http : / / www . itti - patihan . com](http://www.itti-patihan.com) læ [http : / / www . tnews . co . th / contents /](http://www.tnews.co.th/contents/)
- Nawikan, S. , (1997) , thrītsadī 'ongkōn , Phim khrang thī 2, Krung Thēp... dōk yā :
- Ngansongsoem sukkhaphap phū sūng'āyu Thai, (2002) , botbat phū sūng'āyu tōsangkhomkhrōpkhrūa læ chumchon , phān phatthana sathāranasuk chabap thī pēt (Phō.Sō. sōngphanhārōjsīp sōngphanhārōjsīpsī (nonthaburī : krasuāng sathāranasuk ,

Phrapalatsamatthom (chīwa phrut) (2007) , botbat kān phœīphæē phra phut sātsanā khōng phra ‘ubālī khunūpa māchān (panyā ‘in) , phut sāttra mahābandit thamnithēt mahāwitthayālai mahā chulā long kōn Na rāt witthayālai pīkānsuksā sōngphanhārōjhāsip

Prawat khwāmpenmā khōng mahāwitthayālai song witthayālai song phut panyā sī thawān Wadī sūpkhon mūā sōngphanchet - hok - hok [http : / / www . rk . mcu . ac . th / ? page % id = hārōjhāsipsī](http://www.rk.mcu.ac.th/?page%id=harojhasipsi)

Samnaknayatthamontri , (2017) , samnakngān khana kammakān phatthanākānsētthakitlæ sangkhom hæng chāt , yutthasāt chāt yīsip pī Phō.Sō. sōngphanhārōjhoksip - 2 5 7 9 , yutthasāt phæn phatthana chāt chabap thī sipsōng , KrungThēp... : samnak nāyokratthamontri

Samnakngan sathiti changwat Nakhon Pathom , (2012) , rāingān phon samruāt khōmūn radap mūbān Phō.Sō. sōngphanhārōjhāsiphā changwat Nakhōn Pathom . Nakhōn Pathom : samnakngān sathiti changwat Nakhōn Pathom

Saranukrom wikiphidīa (sū ‘ōnlai , 2017) nangsū ngān sakā ra pit thōng luāngphō wat raikhing pī Phō.Sō. sōngphanhārōjsāmsipsām [http : / / th . wikipedia . org](http://th.wikipedia.org)

Sathanwichaiprachakon læ sangkhom , (2013) , kān sūng ‘āyu khōng prachakōn Thai , wārasān prachakōn mahāwitthayālai Mahidon 2556, pī thī 21, lem thī sōng

Sirikanchana, P., (2008) , kān patibat tham thāng phra phut sātsanā khōng chon chan klāng nai sangkhom Thai patchuban . wārasān phut sā suksā pī thī nung 5, chō nung(JanAprsōngphanhārōjhāsip ‘et)

Suksamran, R. , Thongthai, W. , (1997) , thasnakhati khōng prachāchon khēt phāk nūa tōn bon thī mī tō saphāp sangkhom sēthakit khanopthamniām praphēnī lāe watthanatham lānna suksā kōraṇī chāngwat Chiāng Mai , wārasān thēsabān bānpon ‘ong pī thī sōng chabap thī nung Makarākhom - Mithunāyon sōngphanhārōjīsīp

Sunkhomunkhaosankhongratchakan,(2012),rāingānprachāmpīkrom ‘anāmaisōngphanhārōjīsīphā , nonthaburī : krom ‘anāmai krasuāng sathāranasuk sū mantimīdiā

Witthayalaiprachakonsat Čhulālongkōmahāwitthayalai lāe khana kammakān phū sūng ‘āyu hāeng chāt (kaphot) . (2008) , rāingān kānpramōēn phāen phū sūng ‘āyu hāeng chāt chabap thī sōng Phō.Sō. sōngphanhārōjīsīphā - sōngphanhārōjīhoksīphāchabap prapprung khrang thī nung พ.ศ. sōngphanhārōjīsīpsōng raya thī 2. Phō.Sō. sōngphanhārōjīsīp - 2554, Krung Thēp... ; phimpha lak

